

Populärvetenskaplig rapport över projekt som tilldelats medel från Demensfonden 2014.

Yngve Gustafson, Professor, Överläkare

Projekttitel: Salutogena faktorer i medelåldern av betydelse för ett gott åldrande – Silver-MONICA-projektet

MONICA-studien (Monitoring of Trends and Determinants of Cardiovascular Disease) har pågått i 28 år och bland annat visat på en minskad förekomst av stroke och hjärtinfarkt och en minskad dödlighet i befolkningen. Den största orsaken till minskad hjärtsjuklighet är de förbättrade riskfaktorerna (t ex kolesterol och högt blodtryck). Resultat från Umeå 85+/GERDA-projektet (Gerontological Regional databas) visar att riskfaktorer för sjukdomar i mycket hög ålder kan vara annorlunda jämfört med riskfaktorer i medelåldern. Både högt och lågt blodtryck verkar vara förknippad med en ökad risk för demensutveckling och dödlighet hos mycket gamla människor. En nyligen publicerad studie från Skåne, Gott Åldrande i Skåne (GÅS)-studien, visar även att sjunkande blodtryck från medelåldern var associerat med utvecklingen av depression. De snabba förändringarna i förekomsten av exempelvis hjärt-kärlsjukdomar och psykisk ohälsa och förändringar i levnadsförhållanden, inklusive till exempel arbetslöshet, invandring, ekonomiska kriser och neddragningar i välfärdssystemen gör det viktigt att med nya och kontinuerliga studier undersöker faktorer som har betydelse för ett gott liv i hög ålder.

Det övergripande syftet är att ta reda på hur socioekonomiska och kardiovaskulära riskfaktorer i medelåldern (50-64 år) och senare kardiovaskulära incidenter relaterar till ett aktivt och hälsosamt åldrande bland de mycket gamla (≥ 80 år). Specifikt kommer livskvalitet, fall, rädsla för att falla och höftfrakturer, hjärtkärlsjukdom, demenssjukdom, depression, och konsumtion av vård och omsorg och dödlighet att studeras.

Alla deltagare i MONICA-studien som har fyllt 80 år eller äldre 2015 (ca 1500) och fortfarande bor i någon av kommunerna i Västerbotten och Norrbotten kommer att erbjudas delta i studien under 2015-2017. Deltagarna kommer att erbjudas intervjuer och olika undersökningar i sina hem. Under hembesöken intervjuas deltagarna enligt ett strukturerat protokoll. Protokoll, som tidigare tillämpats i GERDA-studie innefattar bl a kognitiva tester, bedömningsskalor som mäter fysisk kapacitet och aktivitet, psykisk hälsa, fall, boendeform, konsumtion av vård och omsorg, nutritionsstatus och livskvalitet. Dessutom kommer blodprover insamlas på samma sätt som i MONICA projektet för lagring i Norra Sveriges Biobank.

Samarbetet mellan MONICA och GERDA projektens forskargrupper innebär att Silver MONICA projektet kommer att ha en multiprofessionell och tvärvetenskaplig kompetens. Detta skapar unika möjligheter att kombinera grundvetenskaplig kardiovaskulär forskning med vårdvetenskaplig, psykiatrisk och geriatrisk kompetens och vetenskapliga metoder. Det finns begränsad kunskap om faktorer i medelåldern som är viktiga för utvecklingen av depression och demenssjukdomar i hög ålder. De flesta studier har uteslutit de allra äldsta trots att de är den snabbast växande andelen av befolkningen som konsumerar en mycket stor andel av resurserna för vård och omsorg. Det finns ett stort behov av ökad kunskap om riskfaktorer för sjukdomar och funktionsnedsättning hos mycket gamla för att kunna undvika onödigt lidande och onödiga kostnader för vård och omsorg av mycket gamla människor. Genom kombinationen av MONICA projektet, med kunskap om deltagarnas tidigare riskfaktorer (16-29 år sedan) och förändringar i deras riskfaktorer (5-13 år senare) samt de nuvarande riskfaktorerna inhämtade med GERDA studiens protokoll har vi möjlighet att studera olika riskfaktorer och förändringar i riskfaktorer för att drabbas av bl a stroke, demens, och depression. Resultaten kommer att kunna användas för att utforma program som syftar till att förebygga hjärtkärlsjukdom, demens och depression hos mycket gamla människor.